

„Liturgia sacra”. Liturgia – Musica – Ars. Kwartalnik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 1:1995 nr 1-2 ss. 184 + Dodatek nutowy ss. X + Informacje o autorach. Spis treści i Anonsy wydawnicze ss. 6 (bez paginacji). Wydawnictwo Św. Krzyża w Opolu.

Edycja nowego czasopisma liturgicznego w Polsce jest wydarzeniem naukowym i duszpasterskim. Misterium liturgii stanowiące „centrum Kościoła” jest tym źródłem, które czeka na swe odkrycie w pastoralnej posłudze naszej wspólnoty narodowej. Po wydaniu zreformowanych ksiąg liturgicznych nadszedł czas, by bogactwa oficjalnego kultu stały się udziałem uczniów Pana, gromadzących codziennie umiłowaną Oblubienicę Chrystusa, tj. Jego Kościół „na modlitwie i łamaniu Chleba”. Znaczenie tego misterium wiary, które stanowi treść drugiej części kerygmatu *Katechizmu Kościoła Katolickiego* już wcześniej uwypuklił Jan Paweł II stwierdzając: „Istnieje ściśle i organiczne powiązanie pomiędzy odnową liturgii i odnową całego życia Kościoła” (*Dominicae cenae* 13). Dlatego model odnowionej liturgii winien być przetworzony w nowy styl duszpasterstwa ewangelizacyjnego, a samo to misterium codziennego życia Kościoła ma stać się fundamentem dla kształtowania współczesnej duchowości członków Mistycznego Ciała Chrystusa.

Te zadania uwzględnia w swojej perspektywie duszpasterskiej nowy kwartalnik liturgiczny, który wychodząc naprzeciw współczesności życia w Kościele, daje dzisiejszemu uczniowi Pana przydatne pomoce do refleksji nad złożoną rzeczywistością liturgii, a także proponuje konkretne pastoralne rozwiązania służące przeżyciu tego misterium. Przygotowania tego periodyku podjął się zespół pracowników Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego pod kierunkiem Dziekana i Profesora liturgiki ks. Helmuta Jana Sobeczki bazując na wcześniejszych doświadczeniach grupy redakcyjnej „Muzyka w liturgii”, która od ośmiu lat wydawała biuletyn informacyjny, przeznaczony dla kościelnych wykonawców muzyki sakralnej. Mając na uwadze tę ostatnią tematykę dokonano – według prezentacji redaktora czasopisma ks. Sobeczki – koneksi trzech podstawowych działów periodyku: Liturgia – Muzyka w liturgii – Sztuka sakralna. To ambitne powiązanie grupa redakcyjna usiłuje realizować odwołując się do konsultacji naukowej wybranych specjalistów z zakresu liturgiki i muzykologii kościelnej. Z uznaniem trzeba podkreślić tę udaną inicjatywę pracowników Wydziału Teologicznego najmłodszego Uniwersytetu polskiego, który

swój prestiż naukowy w środowiskach akademickich Polski podbudowuje tak poważnym wkładem, przydatnym Kościołowi w Ojczyźnie na progu trzeciego tysiąclecia.

Jedna jeszcze cecha pozytywna narzuca się przy lekturze numeru wstępnego nowego kwartalnika liturgicznego. Chodzi tu zarówno o rozpiętość panoramy tematycznej zamieszczonych w tomie artykułów, jak o ich zgrupowanie wokół centralnego obchodu liturgii, jakim jest celebrowanie misterium paschalnego. Merytoryczna zwartość numeru wstępnego poświęconego obchodowi Paschy Pana stawia czasopismo w kręgu tych publikacji teologicznych, które w odczuciu opinii światowej znajdują powszechne uznanie. Gdyby jeszcze podstawowe rozprawy zaopatrzyć w streszczenia obcojęzyczne, to numer bez trudności byłby zauważony wśród ważnych, światowych periodyków liturgicznych. Wartość treściową czasopisma eksplikującą soborowe ujęcie misterium paschalnego i różne aspekty tego centralnego zagadnienia omówiono w aspekcie teologii liturgii, praktyki pastoralnej, duchowości, twórczości muzycznej, a nawet niektórych tematów artystycznych. Oczywiście przy tak szeroko zarysowanej rozpiętości tematycznej istnieje duże ryzyko naukowej wartości poszczególnych opracowań. O ile, np. dział liturgii i twórczości muzycznej jest dość jednolity, to opracowania z zakresu sztuki wyraźnie odstają swoim stylem od dwu wcześniej zasygnalizowanych działów. Im też chcemy poświęcić bardziej szczegółową ocenę recenzyjną.

Trzeba na wstępie podkreślić, że dwa opracowania z zakresu sztuki korespondują tematycznie z podstawową paschalną problematyką recenzowanego numeru periodyku. Pierwsze studium Mirosława Lenarta: *Figura Zmartwychwstałego, jej symbolika i artystyczne przedstawienia* (s. 141-150) podejmuje bardzo ciekawy problem ikonografii Chrystusa Zmartwychwstałego i funkcji kultowej Jego artystycznego ujęcia. Autor opracowania zafascynowany funkcją kultową analizowanego ujęcia odwołał się przy jego interpretacji do zgoła drugorzędnych źródeł motywu, eksponując dramatyzacyjne, misteryjne i narracyjno-dewocyjne przejawy czci Zmartwychwstałego, a zapominając o obecności tego ujęcia w kanonie ikonografii chrześcijańskiej oraz najstarszych świadectwach liturgii w Kościele na Wschodzie i Zachodzie. Za błędne trzeba tu zwłaszcza uznać podstawowe założenie Autora opracowania, którego nie może dziś przyjąć żaden historyk sztuki chrześcijańskiej, że: „Sposób przedstawiania Chrystusa wychodzącego z grobu pozostawiony był zatem od samego początku wyobraźni twórcy, który podejmował się ukazania tego motywu. Zarówno zatem w inscenizacji rezurekcji [...] jak też w malarstwie oraz w rzeźbie, nie ma mowy o żadnym „skrępowaniu” rygorami opisu poświadczanego tekstem ewangelicznym”. Za dziennikarski przejaw niewiedzy trzeba uznać supozycję, iż motywy i ujęcia artystyczne podstawowych prawd chrześcijańskich były tworzone dzięki fantazji artysty. Już sztuka starochrześcijańska w III wieku potwierdza obecność stałych typów ikonograficznych Zmartwychwstania z motywem kobiet przy grobie (grecki termin *myrophorai*) lub przedstawieniu wstąpienia Chrystusa z krzyżem do otchłani (gr. *kathodos*

eis hadu). Ten ostatni motyw jest prawzorem dla ujęcia Chrystusa Zmartwychwstałego z chorągwią, a jego wymowę teologiczną ilustrują źródła liturgii bizantyjskiej i rzymskiej. Od tego też przedstawienia i jego teologicznych interpretacji należało rozpocząć próbę odczytania teologii i symboliki motywu figury Chrystusa Zmartwychwstałego. Pozbawione naukowego waloru dywagacje Autora opracowania znajdują wyraz w mylnej interpretacji licznych szczegółów (których tu nie jesteśmy w stanie omówić). Zwrócimy tu uwagę na dowolną próbę interpretacji roli figury Zmartwychwstałego, za którym rzekomo mieliby postępować uczestnicy procesji rezurekcyjnej. W całej tradycji tej procesji zarówno na Zachodzie, jak na Wschodzie na czele procesji „postępuje” krzyż, który jest uznany za zwycięski sztandar Pana i Paschę Jego Męki i Zmartwychwstania.

Drugie opracowanie z zakresu sztuki ks. Piotra P. Maniurki *Pasyjne i paschalne motywy w epitafrum Małgorzaty Schraiber z 1627 w katedrze opolskiej* (s. 151-160) podejmuje problem tzw. wymowy teologicznej Chrystusa Miłosiernego z narzędziami Jego męki (*arma Christi*). Nie kwestionując opisu artystycznego tego przedstawienia należy wyrazić żal, iż Autor skoncentrował swoją uwagę na detalach narzędzi Męki zamiast podjąć próbę teologicznego odczytania samego motywu – *Imago Pietatis* (praca T. Dobrzeńckiego *Mąż Boleści*, a zwłaszcza studium tegoż Autora *Imago Pietatis*). Nie do przyjęcia jest wniosek Autora opracowania: „Tablicę określić można mianem «listu uwierzytelniającego», który ma służyć nieśmiertelnej duszy w jej dalszej wędrówce ku życiu wiecznemu przez zmartwychwstanie”. Odczytanie tak pojętej wizji teologicznej przedstawienia stanowiącego wyznanie wiary fundatora epitafrum w moc zbawczego misterium Paschy Chrystusa Miłosiernego (*Imago Pietatis*) a nie wymaginowanego przekonania z pobożności Greków w wędrówkę duszy w hadesie, stanowi potwierdzenie, iż Autor opracowania w swej interpretacji ikonograficznej dał się zwieść błędnym poglądom o tzw. dewocyjnym źródle tego motywu.

Redagowanie czasopisma o potrójnym nurcie problemowym jest sprawą bardzo trudną i kosztowną. Redakcji nowego periodyku liturgicznego życzyć należy wytrwałości w realizacji tego przedsięwzięcia. Dla zapewnienia zaś fachowości czasopisma należałoby przemodelować jego zespół redakcyjny, który byłby w stanie zapewnić merytoryczny i problemowy poziom periodyku we wszystkich jego częściach. Dziś zaś z radością i zainteresowaniem należy przyjąć edycję nowego czasopisma liturgicznego tak bardzo potrzebnego Kościołowi w Polsce.

Jerzy Józef Kopeć CP